



Godina 2020  
Broj 005

## **Sigurnosna analiza siječanj 2020. godine Opasnost zloupotrebe ilegalnog oružja**

### **Uvod**

U subotu 11. siječnja 2020. godine, u poslijepodnevnom je satima, u središtu Splita počinjeno trostruko ubojstvo. Sredstvo izvršenja je bilo ilegalno automatsko oružje AK 47 (Kalašnjikov). S obzirom na to da je spomenuti zločin počinjen ilegalnim automatskim oružjem, čija vatrena moć može izazvati i teške posljedice po slučajne prolaznike i/ili nedužne građane, otvara se tema problematike ilegalnog oružja na području Hrvatske i njegove dostupnosti. Premda je policija vrlo brzo locirala i uhitila počinitelja, događaj (osim toga što je do sada jedinstven u Hrvatskoj) je poprimio i nezabilježenu pojavnost za hrvatsko društvo. Na društvenim je mrežama uslijedio značajan revolt građana, u spektru od podrške ubojici do izražavanja nepovjerenja u institucije države pa sve do toga da je Split grad slučaj. Paralelno s navedenim događajima, u danima i tjednima koji su slijedili, pokrenuta je i široka društvena rasprava u različitim sferama našeg društva o stanju sigurnosti, kako u gradu Splitu tako i u cijeloj Republici Hrvatskoj. U toj je raspravi dio našeg društva, novinara pa i stručne javnosti prilično olako su uzimali u obzir službene statističke podatke prezentirane od strane policije.

### **Pokazatelji o stanju sigurnosti u Republici Hrvatskoj**

Cilj ove analize je dati stručni i znanstveni doprinos predmetnoj i svim budućim raspravama o pitanjima i fenomenima problematike ilegalnog oružja u Republici Hrvatskoj, stanja sigurnosti uzrokovanim prisutnošću ilegalnog oružja, te aktivnostima policije i drugih institucija u području sprječavanja nastanka bilo kojeg kaznenog dijela upotrebom ilegalnog oružja. Za navedenu svrhu su korišteni statistički pokazatelji policije i Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, interpretacije nacionalnih statistika i istraživanje Eurostata (Statistički ured Europske unije), te istraživanje časopisa *Zaštita o sigurnosti hrvatskih gradova*, kao i recentna istraživanja članova Instituta za sigurnosne politike ovog fenomena u Republici Hrvatskoj.



Činjenica jest kako na stanje sigurnosti na određenom području, državi ili privrednoj organizaciji manje utječu statistički podaci, a više medijski popraćena vijest koja se s vremenom dodatno analizira, raščlanjuje, i poprima razmjere „priče u nastavcima“. Teško je riječima suprotstaviti brojke za koje će javnost percipirati da se prikazuju samo u svrhu trenutnog umirenja stanja nakon većih ili manjih incidenata. Stoga pogledajmo različite pokazatelje o stanju sigurnosti u Republici Hrvatskoj.

Prema službenim statistikama s web stranice Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske u našoj zemlji u zadnje dvije godine za koje su statistike trenutno dostupne, stanje stvari izgleda sljedeće: ubojstva (2017. godine – 43, 2018. godine – 22); pokušaj ubojstva (2017. godine – 125, 2018. godine – 90); krađe motornih vozila (2017. godine – 854, 2018. godine – 923); razbojništva (2017. godine – 690, 2018. godine – 647); nedozvoljeno posjedovanje, izrada i nabavljanje oružja i eksplozivnih tvari (2017. godine – 394, 2018. godine – 399); trgovanje ljudima (2017. godine – 15, 2018. godine – 12); zlouporaba droga (2017. godine – 2589, 2018. godine – 2274) (MUP, 2017; MUP, 2018). Pojedine brojke su visoke, no sam statistički podatak ovako naveden sam za sebe ne daje nam dovoljnu sliku o stvarnom stanju sigurnosti. Stoga, da bi ove podatke stavili u određeni kontekst poslužiti ćemo se dodatnim pokazateljima i analizama.

Pogledajmo širu sliku i to kroz prizmu dva različita izvješća/statistike Eurostata o stanju sigurnosti u Europskoj uniji, a s posebnim osvrtom na Republiku Hrvatsku. Statistički pokazatelji o kriminalitetu koje Eurostat prikazuje i uspoređuje između država članica Europske unije predstavljaju podatke koje evidentiraju različite nacionalne nadležne službe (policija i druge agencije za izvršavanje zakonodavstva, tijela za kazneni progon, sudovi, zatvori, nadležna ministarstva i statistički uredi), primarno služe za interne potrebe (bilo unutar vlastitih sustava ili na razini države), a države ih dobrovoljno jednom godišnje dostavljaju Statističkom uredu zbog sagledavanja objedinjenih statistika i trendova na razini cjelokupne Unije (postoji manji broj slučajeva da pojedine države nisu dostavile podatke za neke godine). Statistički ured na svojim web stranicama iskazuje ogradu od metodologije, točnosti i usporedivosti podataka te naglašava kako su svi prikazani podaci nastali u državama članicama, vjerojatno temeljem različitih metodologija i pristupa te svatko tko ih koristi treba biti oprezan prilikom njihovog prikazivanja i interpretiranja (Eurostat, 2020a). Dodatno, važno je istaknuti da ovakve vrste statistike mjere aktivnosti i broj evidentiranih kriminalnih djela koje su otkrila i procesuirala nadležna službena tijela, a ne i ukupnu pojavnost određenih fenomena u nekoj državi.

Uvažavajući prethodno navedeno, za ovu prigodu prikazujemo usporedbu određenih pokazatelja iz dvije različite Eurostatove statistike: *Statistički podaci o kriminalu* i *Pokazatelji kvalitete života – ekonomska sigurnost i fizička sigurnost*. Oba izvora obuhvaćaju podatke za period od 2008. do 2017. godine. Gledajući *Statističke podatke o kriminalu* u zadnjoj godini za koju su dostupni statistički pokazatelji (radi se o 2017. godini), evidentirano je ukupno 5200 ubojstava s namjerom u cijeloj Europskoj uniji. Sveukupno je od 2008. godine zabilježen trend smanjenja broja ubojstava s namjerom. Međutim, posljednjih godina u Francuskoj, Njemačkoj i Velikoj Britaniji broj ubojstava se povećao. Ti podaci obuhvaćaju i smrtne slučajeve koji su posljedica terorizma. Promatrajući pojedinačno, u 2017. godini u Latviji je evidentiran najveći broj ubojstava s namjerom u odnosu na broj stanovnika (5.6 na 100 000 osoba), potom u Litvi (4), Estoniji (2.2), Malti (2). U 12 država članica zabilježeno je manje od jednog namjernog ubojstva na 100 000 osoba. Hrvatska se u ovoj statistici nalazi u sredini tablice s 1.1 ubojstvom s namjerom na 100 000 osoba u 2017. godini. U svim promatranim godinama (od 2008. do 2017. godine) to je i nekakav ustaljen prosjek za Republiku Hrvatsku (Eurostat, 2020b).<sup>1</sup> Iz ovakve vrste statistike ne možemo dobiti širu i dublju sliku o uzrocima ubojstava, trenutnim i budućim rizicima i opasnostima, niti kojim sredstvima su izvršena. Ova kvantitativna statistika prikazuje puke brojeve.

Sljedeća statistika *Pokazatelji kvalitete života – ekonomska sigurnost i fizička sigurnost* donosi nam više indikatora za prikaz i vrednovanje stanja sigurnosti općenito na razini Europske unije i pojedinačno država članica. Statistika predstavlja kvalitativnu analizu različitih razina sigurnosti koju je izradila Stručna radna skupina za pokazatelje kvalitete života Europske komisije. U dokumentu je analizirana jedna – ekonomska i fizička sigurnost – od ukupno devet dimenzija pokazatelja kvalitete života u Uniji. Fokusirajući se na fizičku sigurnost – u dokumentu se na navedenu referira na sljedeći način: „Biti zaštićen od bilo koje situacije koja može dovesti fizičku sigurnost pojedinaca u stanje rizika, a može uključivati kriminal i nasilje. Često percipirani nedostatak fizičke sigurnosti može utjecati na subjektivno blagostanje više nego što je stvarni utjecaj bilo koje prijetnje. Na primjer, ubojstvo uzrokuje samo mali dio ukupnog broja smrtnih slučajeva u Uniji svake godine, međutim, njegov utjecaj na emocionalni život ljudi može biti značajan.“ Dalje, vrlo je bitno izdvojiti dio koji govori o percepciji stanovnika o stanju sigurnosti u njihovoj okolini. „Pojedinačne percepcije stope kriminala ne odgovaraju uvijek stvarnoj rasprostranjenosti kaznenih djela; to je jedan od razloga zašto subjektivni pokazatelji mogu biti

---

<sup>1</sup> Za usporedbu, u 2016. godini u Sjedinjenim Američkim Državama zabilježeno je 5,4, a u Rusiji 10,8 ubojstava na 100 000 osoba (Eurostat, 2020b).



korisni kao dodatak objektivnim pokazateljima. U cijeloj Uniji, u 2017. godini, gotovo svaka osma osoba (12,0%) smatra da na području gdje živi postoje razni oblici kriminala, nasilja ili vandalizma. Taj je udio dosegno gotovo četvrtinu (23,6%) stanovništva u Bugarskoj i oko petine stanovništva (20,3%) u Velikoj Britaniji, a slijedilo je 15,0% u Nizozemskoj i 14,2% u Njemačkoj. Bilo je četrnaest država članica u kojima je udio stanovništva koji je na njihovom području percipirao kriminal, nasilje ili vandalizam manji od 10,0%, a najniže stope zabilježene su u Finskoj (6,2%), Poljskoj (5,4%) i Hrvatskoj (3,0%)“ (Eurostat, 2020c). Ova analiza donosi još mnogo zanimljivih detalja, pokazatelja i usporedbi, no ono što smo htjeli njome izdvojiti jest da građani Republike Hrvatske smatraju svoju zemlju izuzetno sigurnom.

Rezultatu prema kojem je Hrvatska percipirana kao vrlo sigurna zemlja značajno doprinosi i rad naših brojnih službi koje se bave zaštitom sigurnosti, prije svega policije. Rezultat da vlastiti građani percipiraju Hrvatsku kao najsigurniju državu u Europskoj uniji, velika je zasluga hrvatske policije koja radi izuzetan posao, poglavito u borbi protiv nezakonitih migracija te sprečavanju ilegalne trgovine opojnim drogama, trgovanja ljudima, borbi protiv ilegalne trgovine oružjem, sprečavanjem krađa i krijumčarenja motornih vozila, otkrivanjem kaznenih djela ubojstava i pokušaja ubojstava i dr. Isto tako, moglo bi se konstatirati kako se u tim područjima djelatnici policije iskazuju i u poslovima prevencije kao vrlo važnom obliku načina djelovanja svake moderne policije u cilju suzbijanja kriminaliteta.

Osvrnimo se sad unutar same Hrvatske na pojedine regionalne specifičnosti, posebno iz razloga kako bi vidjeli da li je Split grad slučaj. Za ovu prigodu uzimamo u razmatranje statističku analizu koju svake godine unatrag zadnjih deset godina provodi časopis Zaštita. Časopis Zaštita u suradnji s Ekonomskim institutom iz Zagreba na temelju godišnjih podataka i statistike MUP-a provodi analizu sigurnosti u 29 najvećih gradova u Hrvatskoj. Korištena metodologija uzima u obzir četiri skupine pokazatelja: broj nasilnih kaznenih djela, broj imovinskih kaznenih djela, žrtve u prometu te zloraba opojnih droga. Vrijednosti svakog od ova četiri pokazatelja stavljene su u korelaciju s odabranim varijablama, a potom prikazane kao pokazatelji na tisuću stanovnika pojedinog analiziranog grada. Kao i na primjeru Eurostata, gdje postoje određene ograde, tako i u ovom slučaju provoditelji analize jasno su svjesni ograničenja što i navode na svojim web stranicama. Ako promotrimo stanje sigurnosti za naše gradove imamo sljedeće pokazatelje: a) Sukladno rezultatima prezentiranim 2017. godine (temeljem podataka iz 2016. godine) najsigurniji gradovi su bili: Sinj, Požega, Đakovo, Vukovar i Samobor. Dok su najmanje sigurni bili: Pula, Zadar, Karlovac i Vinkovci. Split je bio šesti najsigurniji grad u Hrvatskoj u analizi za ovu godinu. b)



Sukladno rezultatima prezentiranim 2018. godine (temeljem podataka iz 2017. godine) najsigurniji gradovi su bili: Sinj, Đakovo, Požega, Samobor i Križevci. Dok su najmanje sigurni gradovi bili: Pula, Zadar, Varaždin, Šibenik i Slavonski Brod. Split je ove godine bio dvanaesti najsigurniji grad u Hrvatskoj (Zaštita, 2017a; Zaštita, 2018). Svakako gradovi koji su po ovoj analizi „sigurni“ navedeno ističu svojom vrijednošću, dok oni koji su ispali „nesigurni“ ne slažu se s navedenim i imaju svoje argumente o stanju sigurnosti na njihovom području. Stoga, uvijek je potrebno biti oprezan u interpretaciji statističkih pokazatelja.

U nastojanju da analizu statističkih podataka stavi u korelaciju s pokazateljima subjektivnog osjećaja sigurnosti građana, časopis Zaštita je organizirao istraživanje „tijekom veljače 2017. na uzorku od 100 građana u svakom gradu, stanovnika Zagreba, Splita, Dubrovnika, Vukovara, Slavenskog Broda, Čakovca, Karlovca, Pule, Zadra i Sinja metodom telefonskog intervjua. Upitnik je sadržavao pitanja o percepciji sigurnosti, percipiranoj promjeni sigurnosti u posljednje dvije godine te zabrinutosti s obzirom na vrstu kaznenog djela.“ Zanimljivi su rezultati, pogotovo kad uzmemo u obzir statističke pokazatelje iz prethodne analize i to za grad Split. Prema telefonskom istraživanju subjektivne percepcije građana o stanju sigurnosti u njihovom gradu „građani se značajno najsigurnije osjećaju u Dubrovniku i Sinju, a najmanje sigurno se osjećaju građani Splita i Karlovca“ (Zaštita 2017b). Tako da prema analizi službenih statističkih podataka grad Split nije među „nesigurnim“ hrvatskim gradovima, dok prema percepciji subjektivnog osjećaja sigurnosti stanovnici grada Splita se osjećaju poprilično „nesigurno“ u odnosu na osjećaje građana u našim ostalim gradovima.

U ovom poglavlju temeljem prikaza službenih pokazatelja, interpretacije statistike i ispitivanja subjektivnog osjećaja sigurnosti građana došli smo do vrlo zanimljivih spoznaja kako hrvatski građani doživljavaju Republiku Hrvatsku kao vrlo sigurnu zemlju, no da u pojedinim gradovima razina subjektivnog osjećaja sigurnosti je niža od službenih pokazatelja.

### **Fenomen ilegalnog oružja u Republici Hrvatskoj**

Nastavno na događaje u Hrvatskoj iz bliske prošlosti, odnosno sudjelovanjem velikog broja državljana Republike Hrvatske u Domovinskom ratu, nije sporna činjenica kako je po završetku istog, sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća, određeni broj ilegalnog oružja ostao u njihovom posjedu. No isto tako tijekom godina je i veliki broj tog oružja dragovoljno



predan policiji, prvenstveno zahvaljujući kontinuiranom provođenju projekata dragovoljne predaje oružja koji se nalaze u ilegalnom posjedu građana bez pravnih posljedica i to uz veliku financijsku i logističku pomoć međunarodnih institucija, prvenstveno Programa UN-a za razvoj (UNDP). Ukupno su tijekom različitih promotivnih kampanja od 1. rujna 2007. godine pa do 31. prosinca 2014. godine, građani dragovoljno predali 3.340,835 kilograma eksploziva, 9.484 komada raznog oružja, 87.691 komad raznih minsko-eksplozivnih sredstava i 3.988.457 komada streljiva raznog kalibra (Dragović i dr., 2018).

Unatoč dugogodišnjim aktivnostima provedenim u svrhu dobrovoljne predaje i legalizacije oružja, temeljem raspoloživih spoznaja, prosuđuje se kako se u ilegalnom posjedu građana još uvijek nalaze određene količine oružja i eksplozivnih tvari. Ipak, usporedbom sa zemljama u regiji, kao i ostalim zemljama, članicama Europske unije, dolazimo do podataka o relativno malom broju tzv. incidenata počinjenih s vatrenim oružjem na području Republike Hrvatske (ubojstva, pokušaji ubojstva, razbojništva i sl.) (Šprajc, 2019). Taj fenomen može se objasniti s dva argumenta. Prvi, provođenjem velikog broja kriminalističkih istraživanja unatrag zadnjih dvadesetak godina uhićen je i prijavljen nemali broj osoba koje su se bavile ilegalnom proizvodnjom, prepravkom i krijumčarenjem oružja te je otkriven i zaplijenjen vrlo veliki broj ilegalnog oružja, eksplozivnih naprava, municije, dijelova za oružje i otkriveno više ilegalnih radionica koje su se bavile proizvodnjom i prepravkom ilegalnog oružja i dijelova za oružje na području Hrvatske. Drugi, činjenicom da osobe koje su početkom ratnih djelovanja ilegalno pribavile oružje nisu povezane s kriminalnim organizacijama niti nemaju kriminalne namjere, već su isto pribavile, većinom, u vrijeme Domovinskog rata u svrhu obrambenih djelovanja, a nakon rata ostali su emotivno vezani uz oružje i zadržavaju ga kao osobne suvenire.

Naravno, sve te aktivnosti ne znače da na crnom tržištu nije moguće nabaviti ilegalno oružje, no uspoređujući se s drugim zemljama EU i zemljama okruženja, može se zaključiti kako je broj incidenata s ilegalnim oružjem na području Hrvatske daleko manji i sugerira da je tržište istog u velikoj mjeri stavljeno pod kontrolu. No, isto tako to ne znači kako se hrvatska policija ne bi ovim fenomenom morala pozabaviti na višoj razini, posebno imajući u vidu kako se Hrvatska nalazi na jednoj od najvećih krijumčarskih ruta u Europi, tzv. „Balkanskoj ruti“ te kako zasigurno određeni broj njenih građana još uvijek posjeduje ilegalno oružje.



## Zaključak

Nezapamćeni incident u Splitu – trostruko ubojstvo počinjeno ilegalnim automatskim oružjem koje je zbog ubojitosti i brutalnosti izazvalo povećanu nesigurnost i uznemirenost građana – ipak ne možemo staviti u kontekst pogoršanja nivoa javne sigurnosti na području Splita ili cijele Hrvatske. No ovaj događaj, svakako možemo shvatiti kao upozorenje kako bi se pojačale mjere koje se prije svega odnose na preventivno djelovanje, koje treba nastaviti provoditi u suradnji policije i drugih nadležnih institucija, i značajnije uključiti građane u cilju održavanja sigurnog okruženja, kako za stanovnike Hrvatske, tako i za veliki broj turista koji posjećuju našu zemlju i vide sigurnost kao jednu od komparativnih prednosti koju Hrvatska još uvijek nudi u odnosu na zemlje koje nam u tom sektoru privrede predstavljaju konkurenciju.

Pitanje javne sigurnosti nije i ne može biti samo odgovornost policije, iako ona jest najodgovorniji čimbenik sigurnosti. Pitanje naše zajedničke sigurnosti je odgovornost svih nas, od pojedinačnih građana, službenih institucija raznih profila, javno-privatnog partnerstva u području sigurnosti i sve do potreba češćih javnih rasprava o svim pitanjima i izazovima sigurnosti.

Mihael Šprajc, mag. politologije  
doc. dr. sc. Robert Mikac

### **Kako navoditi ovu analizu kao izvor:**

Šprajc, Mihael i Mikac, Robert (2020), Sigurnosna analiza siječanj 2020.: Opasnost zloupotrebe ilegalnog oružja, Institut za sigurnosne politike, godina 2020, broj 005, dostupno na:  
<http://insigpol.hr/download-file/8290/>



**Izvori:**

- Časopis Zaštita (2018), *I nakon Sinja – Sinj*, broj 3, godina 2018,  
<http://zastita.info/hr/clanak/2018/3/i-nakon-sinja-sinj,1657,22655.html>, 29.1.2020
- Časopis Zaštita (2017a), *Grad alkara ponovno je najsigurniji hrvatski grad*, broj 3, godina 2017, <http://zastita.info/hr/clanak/2017/3/grad-alkara-ponovno-je-najsigurniji-hrvatski-grad,1594,20442.html>, 29.1.2020.
- Časopis Zaštita (2017b), *Gradani se najsigurnije osjećaju u Dubrovniku i Sinju*, broj 3, godina 2017, <http://zastita.info/hr/clanak/2017/3/gradani-se-najsigurnije-osjecaju-u-dubrovniku-i-sinju,1594,20440.html>, 29.1.2020.
- Dragović, Filip; James, Paul; Mamić, Krešimir; Mikac, Robert (2018), *Availability of illegal weapons: connecting the dots – Case study of the Republic of Croatia*, u: Nils Duquet (ed.), *Triggering Terror: Illicit Gun Markets and Firearms Acquisition of Terrorist Networks in Europe*, Brussels: Flemish Peace Institute,
- Eurostat (2020a), *Your key to European statistics*,  
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/crime/methodology>, 25.1.2020.
- Eurostat (2020b), *Crime statistics*, [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime\\_statistics](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics), 25.1.2020.
- Eurostat (2020c), *Pokazatelji kvalitete života – ekonomska sigurnost i fizička sigurnost*,  
[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality\\_of\\_life\\_indicators\\_-\\_economic\\_security\\_and\\_physical\\_safety#Physical\\_safety](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_economic_security_and_physical_safety#Physical_safety), 26.1.2020.
- Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2018), *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2018. godini*,  
<https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Statisticki%20pregled%20temeljnih%20sigurnosnih%20pokazatelja%20i%20rezultata%20rada%20u%202018.%20godini.pdf>, 24.1.2020.
- Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2017), *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini*,  
<https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Travanj/Statisticki%20pregled%202017.pdf>, 24.1.2020.
- Šprajc, Mihael (2019), *Suzbijanje širenja ilegalnog naoružanja*, u: Nacionalna sigurnost Republike Hrvatske u 21. stoljeću, Zagreb: Jesenski i Turk i Institut za sigurnosne politike